

**УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ**

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ЦЕНТР ГУМАНІТАРНОЇ
ОСВІТИ**

Кафедра історії та мовознавства

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до практичних занять

з дисципліни
«*МОВА НАВЧАННЯ*
***ТА СОЦІАЛЬНО-ПОБУТОВОГО СПІЛКУВАННЯ*»**

Частина III

Харків – 2021

Методичні вказівки розглянуто і рекомендовано до друку на засіданні кафедри історії та мовознавства 10 травня 2021 р., протокол № 10.

Підготовлено відповідно до Програми з української мови для здобувачів-іноземців нефілологічного профілю.

Методичні вказівки призначено для іноземних здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня I курсу. Мета роботи – систематичне розширення та поглиблення знань іноземних здобувачів вищої освіти, набутих на підготовчих відділеннях, а також удосконалення комунікативних навичок. Наданий матеріал пропонується у вигляді граматичних таблиць, структурно-модельних зразків, навчальних текстів, лексичних та граматичних вправ.

Укладачі:

старші викладачі: Т. М. Сажина,
М. І. Ситковська,
О. В. Корольова

Рецензент

доц. С. І. Нешко

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1 Орудний відмінок іменників в однині	5
2 Орудний відмінок іменників у множині	9
3 Орудний відмінок прикметників в однині і в множині	21
Список літератури	54

ВСТУП

Підготовлені для видання методичні вказівки призначені для іноземних першого курсу. Мета рекомендацій – повторення, закріплення та розширення знань іноземних громадян з української мови в межах шкільної програми. Автори пропонують мовний матеріал для розвитку мовленнєвої діяльності здобувачів вищої освіти у вигляді структурно-модельних зразків, граматичних таблиць, текстів, лексичних та граматичних вправ.

Структура методичних вказівок має такі елементи: частина 1 – вступне заняття, місцевий відмінок, знахідний відмінок; частина 2 – родовий відмінок, давальний відмінок, кличний відмінок; частина 3 – орудний відмінок.

Вступне заняття містить повторення основних граматичних категорій самостійних частин мови: іменника, прикметника, дієслова, займенника, прислівника. Кожне наступне заняття має типову структуру презентації матеріалу. Граматичні правила подаються у вигляді таблиць, після яких надаються тренувальні вправи для закріплення матеріалу. Кожне заняття закінчується текстом, який орієнтований на попередній матеріал та граматичні завдання.

Лексичне наповнення тренувальних вправ має загальнолітературний словниковий запас і відображає найбільш уживані реалії сьогодення. Подані рекомендації розраховані на студентів, які мають базову мовну підготовку в межах шкільної програми. Ці методичні вказівки розраховані на те, що студенти вміють читати, писати, користуватися словником, мають початкові відомості щодо граматики української мови: частин мови, будови речення.

Лексико-граматичний матеріал дає змогу використовувати ці методичні вказівки як на заняттях в аудиторії, так і під час самостійної роботи.

1 ОРУДНИЙ ВІДМІНОК ІМЕННИКІВ В ОДНИНІ

Однина	Називний відмінок Хто? Що?	Орудний відмінок (з) ким? (з) чим?	Закінчення
чол. р.	Хто це? Що це?	(з) ким? (з) чим?	
	брат (тверд. пригол.) підручник	(з) братом (з) підручником	тв. пригол.+ -ом
	герой чай	(з) героєм (з) чаєм	й → -єм
	Валерій вчитель	(з) Валерієм (із*) вчителем*	(і)й → -(і)єм ь → -єм
	викладач ніж ключ товариш плащ	(з) викладачем (з) ножем (з) ключем (з) товаришем (з) плащем	ж, ч, ш, щ, ц + -єм
сер. р.	масло море	(з) маслом (з) морем	о → -ом е → -єм
	щастя	(зі) щастєм	я → -єм
	життя речення	(з) життям (з) реченням	подвійний пригол. + -ям
жін. р.	студентка книга	(зі) студенткою (з) книгою	а → ою
	ноша їжа	(з) ношею (з) їжею	жа, ча, ша, ща → -єю
	пісня Марія лекція	(з) піснею (з) Марією (з) лекцією	я → -єю ія → -ією

жін. р.	радість	(з) радістю	Ь → -ю подвійний пригол. + -ю
	сінь	(з) сіллю	
	тінь	(з) тінню	
	річ	(з) річчю**	
	подорож	(з) подорожжю	
	мати	(з) матір'ю	

* Зверніть увагу на вживання прийменників З ІЗ ЗІ:

голосний + **З** + голосний → мати з Оленою
голосний + **З** + приголосний → мати з татом
приголосний + **З** + голосний → брат з Оленою
приголосний + **З** + приголосний (крім С і Ш) → брат з татом
голосний або приголосний + **ІЗ** + приголосний або два
приголосних (початкові приголосні С і Ш) → брат із сестрою
воїн із шаблею
школяр із вчителем
голосний або приголосний + **ЗІ** + два приголосних (початкові
приголосні С, З, Ш, Щ, М) → викладач зі студентами
боєць зі зброєю
батько зі мною
робота зі склом
спортсмен зі штангою

** Зверніть увагу на жіночий рід зі знаком м'якшення та кінцевим приголосним: кінцевий приголосний подовжується тільки в однині.

Кінцевий приголосний не подовжується, якщо йому передусе інший приголосний.

Основні значення орудного відмінка

Значення	Питання	Приклади
1 Значення сумісності	З ким? З чим?	Сестра любить грати в шахи з подругою. З ким сестра любить грати в шахи? Я ознайомився з факультетом. З чим ти ознайомився?

Дієслова, після яких вживається орудний відмінок

З ким?

Жити, говорити / поговорити, розмовляти, спілкуватися / поспілкуватися, дружити, сваритися / посваритися, вчитися, зустрічатися / зустрітися, бачитися / побачитися, сперечатися / посперечатися, дискутувати, радитися / порадитися, відпочивати / відпочити, вітатися / привітатися, прощатися / попрощатися, фотографуватися / сфотографуватися, приятелювати та ін.

З ким? З чим?

Погоджуватися / погодитися, знайомитися / познайомитися, ознайомитися, грати / пограти, йти / ходити, фотографуватися / сфотографуватися та ін.

Кого? З чим?

Вітати / привітати та ін.

Завдання 1. Закінчіть речення. Слова в дужках поставте в правильну форму.

1 У бібліотеці я познайомився ... (Марія, Сергій, Даша). 2 В університеті я привітався ... (секретар, декан). 3 У поліклініці ми зустрілися ... (лікар і медсестра). 4 Після уроку ми попрощалися ... (викладач). 5 Студент ходить на заняття ... (підручник, зошит і словник). 6 На батьківщині Джон сфотографувався ... (сестра, мати, батько). 7 Марина любить сперечатися ... (чоловік і товариш). 8 Турист подорожує ... (валіза).

Завдання 2. Поставте запитання до виділених слів.

1 Петро купував книжки з **Павлом**. 2 Ахмед завжди ходить в академію з **портфелем**. 3 Ми довго розмовляли про екзамен з **викладачем**. 4 Я люблю дискутувати про політику з **братом**. 5 У театрі студенти зустрілися з **деканом**. 6 У деканаті В'ячеслав привітався з **секретарем**. 7 Карина завжди радиться з **батьком**.

8 У Києві іноземні студенти ознайомилися з **університетом** імені Т. Г. Шевченка. 9 Після цікавої зустрічі ми попрощалися з **ректором** нашої академії. 10 Маленькі діти дуже люблять гратися з **м'ячем**.

Завдання 3. Дайте відповіді на запитання.

1 З ким ви вчора були в театрі, з братом чи з викладачем? 2 З ким Роман розмовляє, з батьком чи з мамою? 3 З ким вони снідали сьогодні вранці, з Ольгою чи з Катрусею? 4 З ким ви були на екскурсії, з товаришем чи з перекладачем? 5 З ким ви бачили Василя в кінотеатрі, з сестрою чи з подругою? 6 З ким Ніна влітку поїде в село, з дідусем чи з бабусею? 7 З ким викладач розмовляє, з секретарем чи з деканом? 8 З ким мати ходила до магазину, з дочкою чи з сином? 9 З ким Геннадій вчора був у клубі, з Марією чи з Мариною? 10 З ким студенти ходили до музею, з викладачем чи зі старостою?

Завдання 4. Дайте відповіді на запитання.

1 З ким Алі дружить?	Ахмед, Марія, Петро
2 З ким Лейла часто розмовляє по телефону?	батько, мати, сестра, брат, подруга
3 З ким ви нещодавно познайомились?	декан, секретар, лаборант, бібліотекар, перукар, лікар
4 З ким ви відпочиваєте влітку?	батько, мати, дідусь, бабуся, дядько, тітка
5 З ким ви ходили в театр?	викладач, екскурсивод, Петро, Василь, Надія, Іра, Славко
6 З чим ви ходите на заняття?	підручник, ручка, олівець, словник
7 З чим ви приїхали в Україну?	валіза, запрошення
8 З чим ви ознайомились?	місто, факультет, гуртожиток, бібліотека
9 З чим ви ходите на стадіон?	м'яч, сумка

Завдання 5. Поставте запитання до виділених слів. Складіть речення за зразком.

Зразок: Микола йде в бібліотеку. Назустріч йому йде Борис. – З ким зустрівся Микола? – Микола зустрівся з Борисом, коли йшов у бібліотеку.

1 Юра, ковзанка, Віктор. 2 Студенти, академія, викладач. 3 Ахмед, деканат, декан. 4 Катруся, гуртожиток, комендант. 5 Викладач, заняття, студент. 6 Павло, додому, сусід. 7 Я, академія, подруга. 8 Діти, школа, директор школи. 9 Павло, басейн, Сашко, Марія, Зіна, Степан і Максим. 10 Андрій, бібліотека, Надія.

Завдання 6. Складіть діалоги за зразком.

Зразок: Алі знає Джона? – Так, він нещодавно познайомився з Джоном. (Так, він нещодавно познайомився з ним).

1 Петро – Віктор. 2 Ірина – Олена. 3 Марина – Олександр і Юрій. 4 Олег – Володимир і Максим. 5 Наталя – Катруся і Ганна. 6 Сергій – батько друга. 7 Студенти – місто, де вони зараз живуть. 8 Ти – історія факультету, де ти навчаєшся. 9 Ви – декан і секретар нашого факультету. 10 Вони – ректор нашого університету.

2 ОРУДНИЙ ВІДМІНОК ІМЕННИКІВ У МНОЖИНІ

Називний відмінок однини	Називний відмінок множини	Орудний відмінок множини	Закінчення
1 На твердий пригол. та ж, ч, ш, щ студент викладач студентка місто	Хто це? Що це? студенти викладачі студентки міста	З ким (з чим) я прийшов? З ким (з чим) я познайомився? зі студентами з викладачами зі студентками з містами	твердий пригол., -а, -о → - ами
2 На р лікар	лікарі	з лікарями	-р → - ями

З На й, ь, я, е герой роль аудиторія сім'я поле	герої ролі аудиторії сім'ї поля	з героями з ролями з аудиторіями з сім'ями з полями	-й, -ь, -е → -ями (і)я, 'я → -ями
--	---	---	--

Виняток		
Називний, однина	Називний, множина	Орудний, множина
друг	друзі	з друзями
людина	люди	з людьми
дитина	діти	з дітьми

Завдання 7. Складіть речення за зразком.

Зразок: Це студенти. З ким розмовляє декан? – Декан розмовляє зі студентами.

1 Викладачі, спілкуватися, студенти. 2 Батьки, мій друг, часто зустрічатися, я. 3 Товариші Юрія, грати у футбол, Олександр. 4 Артисти, студентський театр, домовлятися про вечірню зустріч, ми. 5 Вулиці міста, в якому ми зараз живемо, добре познайомитися, ми. 6 Журналісти, запланувати зустріч на нашому факультеті, ми. 7 Спортсмени, грати у волейбол на стадіоні, студенти економічного факультету. 8 Сусіди, часто бачитися, я. 9 Виставка художнього мистецтва, хотіти познайомитися, я. 10 Батьківщина, попрощатися, іноземні студенти.

Завдання 8. Виконайте вправу за зразком. Змініть однину на множину.

Зразок: Микола зустрівся з другом. → Микола зустрівся з друзями.

1 Василь привітався з товаришем. 2 Бабуся сфотографувалась з онуком. 3 Людмила зустрілася з подругою. 4 Ахмед познайомився зі студенткою. 5 Сергій попрощався з братом і сестрою. 6 Учні ходили в театр із вчителем. 7 Віктор приятелює із сусідом.

8 Студенти спілкуються з викладачем. 9 У лікарні ми привіталися з лікарем. 10 У перукарні ми познайомилися з перукарем.

Особові займенники в орудному відмінку

Називний відмінок	Орудний відмінок	
Хто?	Ким?	З ким?
я	мною	зі мною
ти	тобою	з тобою
він	ним	з ним
вона	нею	з нею з собою
ми	нами	з нами
ви	вами	з вами
вони	ними	з ними

Завдання 9. Правильно використайте займенники в орудному відмінку.

1 Вітаю! Мені дуже потрібно поговорити _____. 2 Це моя подруга. Я хочу познайомити вас _____. 3 Це ваш брат? Познайомте мене ____! 4 Ми йдемо в театр. Хочете піти разом ____? 5 Як поживають ваші друзі? Я давно не бачився _____. 6 Як у тебе справи? Я так давно не бачився _____. 7 Хіба ви мене не впізнали? Чому ви не привіталися ____? 8 Я купив тобі квиток на футбол. Підеш ____? 9 Вчора ми були на концерті. Наші друзі теж були _____. 10 Вони будуть відпочивати на півдні. Їхні діти теж поїдуть _____. 11 Ти йдеш завтра в басейн? Обов'язково візьми _____ рушник, гумові тапочки і купальну шапочку.

Запам'ятайте!

Дієслово **конкурувати** (-ова / -у) з ким? з чим? Усі види транспорту взаємодіють і **конкурують** один з одним

Завдання 10. Вставте в правильній формі дієслово **конкурувати** (речення 1 – 3) і об'єкт до цього дієслова (речення 4, 5).

1 Основні елементи ринку постійно ... один з одним.
2 Фінансовий ринок ... з товарним ринком. 3 Ринки всіх країн ...

між собою. 4 Підприємці взаємодіють (усі види ринків), але особливо (товарний ринок). 5 Товарний, фінансовий і трудовий ринки постійно взаємодіють ...

Завдання 11. Розкрийте дужки. Слова з дужок поставте в правильну форму.

1 Україна спільно з (Євросоюз) реалізує серію масштабних транспортних проєктів. 2 Паровози і тепловози модернізуються на Полтавському тепловозоремонтному заводі спільно з (підрядники, інженери та робітники) з інших країн. 3 Для зручності пасажирів проводиться попередній продаж квитків з (доставка) додому. 4 Міста Європи з (населення) понад 1 мільйон осіб потребують наявності залізниць. 5 Міністерство інфраструктури підписало проєкт з (країни Європи) про розвиток туризму.

Значення	Питання	Приклади
2 Значення наповнення	Який? Яка? Яке? = з чим? Які?	Який це чай? Це чай з лимоном . Яка це кава? Це кава з вершками . Яке це печиво? Це печиво з цукром . Які це пиріжки? Це пиріжки з м'ясом

Дієслова: Пити / випити, їсти / з'їсти, готувати / приготувати, любити, полюбляти.

Завдання 12. Змодельуйте діалог за зразком. Поставте запитання до виділених слів.

- Ахмеде, ти п'єш **каву з молоком**?
- Так. А ти, Олеже?
- А я п'ю чорну **каву з цукром**. Вона міцна і солодка.

- Маріє, ти вмєєш готувати вареники?
- Так. **Із сиром і вишнями**.

- А пиріжки?

- Я печу пиріжки з **капостою, квасолею або м'ясом.**

Завдання 13. Дайте відповіді на запитання. Слова в дужках поставте в правильну форму.

Зразок: Ви любите пити чай з лимоном? (цукор). Ні, я люблю пити чай з цукром.

1 Ви любите пити каву з молоком? (вершки). 2 Ви любите їсти хліб з маслом? (ковбаса). 3 Ви любите їсти борщ з хлібом? (пампушки). 4 Ви любите їсти салат з майонезом? (сметана). 5 Ви любите готувати м'ясо з часником? (цибуля). 6 Ви любите готувати суп з грибами? (квасоля). 7 Ви любите готувати макарони з сиром? (м'ясо).

Завдання 14. Дайте відповіді на запитання.

1 Ви любите пити каву з вершками чи з цукром? 2 Ви любите пити чай з лимоном чи з молоком? 3 Ви любите їсти хліб з маслом чи з ковбасою? 4 Ви любите їсти борщ з хлібом чи з пампушками? 5 Ви любите їсти салат зі сметаною чи з майонезом? 6 Ви любите готувати м'ясо з цибулею чи з часником? 7 Ви любите готувати суп з печерицями чи з квасолею? 8 Ви любите готувати макарони з сиром чи з м'ясом? 9 Ви любите готувати овочевий салат з олією чи з майонезом? 10 Ви любите готувати фруктовий салат з вершками чи зі сметаною?

Завдання 15. Дайте відповіді на запитання.

Зразок: Який це салат? – Це салат без м'яса? – Ні, це салат з м'ясом.

1 Який це суп? Це суп без картоплі? 2 Який це борщ? Це борщ без сметани? 3 Який це борщ? Це борщ без капусти? 4 Яка це каша? Це каша без масла? 5 Яке це м'ясо? Це м'ясо без рису? 6 Яка це кава? Це кава без вершків? 7 Який це чай? Це чай без

цукру? 8 Який це салат? Це салат без томатів? 9 Яка це страва? Це страва без огірків? 10 Яка це печеня? Це печеня без печериць?

Завдання 16. Складіть з поданих страв власне меню. Що ви любите їсти або пити?

Закуси:

Салат зі сметаною
Салат з м'ясом
Салат з рибою
Бутерброд з сиром
Бутерброд з ковбасою

Перші страви:

Суп з м'ясом (з яким? з бараниною, з телятиною, з яловичиною)
Суп зі сметаною
Суп з курятиною
Суп з рисом
Суп з локшиною
Борщ зі сметаною та пампушками

Другі страви:

М'ясо з рисом
М'ясо з картоплею
Каша з маслом
Каша з молоком
Вареники з сиром
Вареники з капустою
Вареники з полуницею

Треті страви:

Чай з медом
Чай з цукром і лимоном
Кава з молоком
Кава з вершками
Пиріжки з курятиною
Пиріжки з рисом та яйцем
Пиріжки з капустою
Пиріжки з картоплею

Значення	Питання	Дієслова доконаного і недоконаного виду	Приклади
3 Складова частина іменного предиката; значення професії	Ким?	бути стати працювати	Мої батьки були лікарями. Ким були твої батьки? Антон стане інженером. Ким стане Антон? Марина працює викладачем. Ким працює Марина?

<i>Запам'ятайте!</i>	дієслова бути, стати
Я, ти, він, вона – економіст	Я буду / стану Ти будеш / станеш економістом. Він, вона буде / стане
Ми, ви, вони – економісти	Ми будемо / станемо Ви будете / станете економістами. Вони будуть/стануть
Я, ти, він, вона, ми, ви, вони – економіст, економісти	Я, ти, він був / став економістом. Я, ти, вона була / стала економістом. Ми, ви, вони були, стали економістами

Зверніть увагу!

1 Бути є синонімом стати в майбутньому часі:

Олексій буде студентом. = Олексій стане студентом.

Бути = стати

2 Бути не є синонімом стати в минулому часі:

Олексій був студентом (зараз він не студент).

Олексій став студентом (зараз він студент).

Бути ≠ стати

Завдання 17. Дайте відповіді на запитання. Слова в дужках поставте в правильну форму.

Зразок: Сергій став тренером. А Віктор? (Машиніст). – Віктор став машиністом.

1 Галина стала фотографом. А Інна? (провідниця). 2 Олег став будівельником. А Володимир? (водій). 3 Ніна стала бухгалтером. А Борис? (менеджер). 4 Наталя буде економістом. А Людмила? (бібліотекар). 5 Ліда стане касиром. А Марина? (перекладач). 6 Петро буде інженером. А Степан? (провідник). 7 Дмитро працює будівельником. А Василь? (електрик). 8 Катруся працює лікарем. А Ірина? (медсестра). 9 Світлана працює диктором. А Ольга? (фотокореспондент).

Завдання 18. Дайте відповіді на запитання.

1 Ким працює Віктор, інженером чи водієм? 2 Ким працює Петро, фотографом чи журналістом? 3 Ким працює Олена, викладачем чи бібліотекарем? 4 Ким працює Ярослав, фармацевтом чи перукарем? 5 Ким працює Антон, будівельником чи електриком? 6 Ким працює Наталя, менеджером чи тренером? 7 Ким працює Степан, інженером чи льотчиком? 8 Ким працює Андрій, гідом чи перекладачем? 9 Ким працює Марина, продавцем чи менеджером? 10 Ким працює Тетяна, журналістом чи секретарем?

Завдання 19. Виконайте вправу за зразком.

Зразок: Віктор став тренером. А Сергій? (агроном). – Сергій став агрономом.

1 Галина стала фотографом. А Катруся? (перукар). 2 Олег став геологом. А Володимир? (шофер). 3 Ніна стала продавцем. А Борис? (викладач). 4 Наталя працює агрономом. А Марина? (бібліотекар). 5 Ліда працює касиром. А Людмила? (лікар). 6 Петро працює інженером. А Степан? (водій). 7 Ахмед працює фармацевтом. А Максим? (ветеринар). 8 Олена працює

істориком. А Надія? (перекладач). 9 Дмитро працює будівельником. А Василь? (електрик). 10 Ніна працює касиром. А Ганна? (екскурсовод).

Завдання 20. Виконайте вправу за зразком.

Зразок: Батько – інженер. – Ким працює батько? Батько працює інженером.

1 Володимир – тренер. 2 Джон – викладач. 3 Олена – лікар.
4 Сергій – фотограф. 5 Наталя – художник. 6 Ахмед – геолог.
7 Ірина – соціолог. 8 Василь – вчитель. 9 Марина – продавець.
10 Степан – повар. 11 Костянтин – офіціант. 12 Ніна – перукар.

Завдання 21. Виконайте вправу за зразком. Використайте подані слова.

Зразок: Сусід працює в лікарні. – Він працює лікарем.

1 Олег працює в школі. 2 Тетяна працює в бібліотеці. 3 Ніна працює в касі. 4 Віктор працює в академії. 5 Катруся працює в магазині. 6 Віра працює в перукарні. 7 Світлана працює на пошті. 8 Галина працює в деканаті. 9 Ірина працює в дитячому садку. 10 Максим працює на заводі.

Слова: інженер, продавець, перукар, няня, вчитель, касир, викладач, секретар, листоноша, бібліотекар.

Завдання 22. Дайте відповіді на запитання.

1 Ким працює ваш батько? 2 Ким працює ваш старший брат?
3 Ким працював ваш дідусь? 4 Ким ви будете працювати?

Завдання 23. Змодельуйте діалоги за зразком.

Зразок: – Валерію, ким ти станеш? – Я стану фармацевтом. А ти, Олексію? – А я стану лікарем.

– Геннадію, ким ти будеш працювати? – Я буду працювати льотчиком. А ти, Миколо? – А я буду працювати інженером на заводі.

1 Тренер, менеджер. 2 Вчитель, перекладач. 3 Співак, художник.
4 Журналіст, секретар. 5 Геолог, історик. 6 Ветеринар, лікар.
7 Екскурсовод, мовознавець. 8 Соціолог, політолог. 9 Інженер, льотчик. 10 Стоматолог, хірург.

Значення	Питання	Дієслова доконаного і недоконаного виду	Приклади
4 Заняття	Чим?	займатися цікавитись	Мій друг займається спортом. Чим займається твій друг? Моя подруга цікавиться історією. Чим цікавиться твоя подруга?
5 Позначення емоційного стану	Ким? Чим?	обурюватися захоплюватись милуватися насолоджуватися пишатися марити	Мати пишається сином. Ким пишається мати?
6 Управління; володіння	Чим?	керувати командувати володіти	Директор керує підприємством. Чим керує директор? Генерал командує парадом. Чим командує генерал?

Завдання 24. Дайте відповіді на запитання за зразком. Використовуйте дієслова: **займатися, цікавитися, захоплюватися.**

Зразок: Чому Ігор ходить у басейн? – Ігор ходить у басейн, бо він займається плаванням.

1 Чому ти так часто ходиш у спортзал? 2 Чому Володимир багато часу проводить в бібліотеці, а Марія в музеї? 3 Чому Максим витрачає так багато грошей на книги з електротехніки, а Сергій – на книги з машинобудування? 4 Чому ти любиш відвідувати різні країни?

Слова для довідок: книги, спорт, мистецтво, подорожі, електротехніка, будівництво.

Завдання 25. Поставте запитання до виділених слів.

1 Максим добре керує **автомобілем**. 2 Катруся марить **сукнею**. 3 Я люблю милуватися **красивим**. 4 Ми тішимося **музикою**. 5 Іноземні студенти займаються **мовою**. 6 Ти володієш **інформацією**. 7 Мій товариш цікавиться **віршами**. Він також цікавиться **прозою**. 8 Тетяна пишається **братом**. Ми пишаємося **мовою і культурою**. 9 Ми щиро захоплюємося **співачом**. 10 Ми щиро захоплюємося **грою** цього відомого актора. 11 Максим захоплюється **театром**.

Завдання 26. Дайте відповіді на запитання.

1 Чим займається Віктор, історією чи географією? 2 Чим захоплюється Марина, музикою чи живописом? 3 Чим милується Наталя, портретом чи пейзажем? 4 Чим цікавляться студенти, спортом чи мистецтвом? 5 Чим марить Ахмед, театром чи медициною? 6 Чим цікавляться ваші друзі, прозою чи поезією? 7 Чим захоплюється Олексій, фізикою чи математикою? 8 Чим цікавиться Марійка, мовою чи літературою? 9 Чим займається Максим, журналістикою чи перекладом? 10 Чим цікавитесь ви, театром чи кіно?

Завдання 27. Дайте відповіді на запитання. Використайте подані в дужках слова.

1 Чим захоплюється Ахмед? (музика). 2 Ким пишаються батьки Марії? (донька). 3 Ким цікавиться Роман? (художники). 4 Чим добре керує Олена? (автомобіль). 5 Чим займаються студенти підготовчого факультету? (українська мова, фізика, математика, хімія, географія, історія України, креслення). 6 Чим милуються туристи? (природа, море, гори). 7 Чим захоплюються перекладачі? (література). 8 Чим займаються мовознавці? (мови). 9 Чим ви займаєтесь на стадіоні? (спорт). 10 Чим ви будете займатися в академії? (наука).

Завдання 28. Поставте запитання до виділених слів.

Зразок: Ахмед вивчає літературу. – **Чим** він займається? Він займається літературою.

1 Степан вивчає **історію**. 2 Рита вивчає **географію**. 3 Студенти вивчають **українську мову**. 4 Петро вивчає **математику**. 5 Валерій з Павлом вивчають **фізику**. 6 Надія вивчає **біологію і хімію**. 7 Степан вивчає **українську літературу**. 8 Петро вивчає **соціологію**. 9 Володимир вивчає **філософію**. 10 Микола вивчає **анатомію**.

Завдання 29. Виконайте вправу за зразком.

Зразок: Микола любить музику. – Микола захоплюється музикою. (Микола цікавиться музикою).

1 Джон любить спорт. 2 Марина з Вірою люблять українську літературу. 3 Павло професійно займається шахами. 4 Олена добре малює. 5 Людмила займається фізикою. 6 Ахмед любить хімію. 7 Омар любить мистецтво. 8 Студенти добре грають у футбол. 9 Наталя милується пейзажем. 10 Віктор ремонтує автомобілі.

3 ОРУДНИЙ ВІДМІНОК ПРИКМЕТНИКІВ В ОДНИНІ І В МНОЖИНІ

Рід, число	Називний відмінок	Орудний відмінок	Закінчення
чоловічий рід	який?	(з) яким?	
	новий молодий останній	новим молодим останнім	ий→ -им ій→ -ім
середній рід	яке?	(з) яким?	
	нове тихе останнє	новим тихим останнім	е→ -им є→ -ім
жіночий рід	яка?	(з) якою?	
	нова рідна остання	новою рідною останньою	а→ -ою я→ ьою
множина	які?	(з) якими?	
	нові рідні Прикметники на м'який Н сині домашні останні середні передні задні вчорашні завтрашні сусідні верхні нижні	новими рідними синіми домашніми останніми середніми передніми задніми вчорашніми завтрашніми сусідніми верхніми нижніми	і→ -ими ні→ німи (м'який Н)

Орудний відмінок присвійних і вказівних займенників

Рід, число	Називний відмінок	Орудний відмінок
чоловічий рід	чий?	(з) чийм?
	мій твій наш ваш свій	моїм твоїм нашим вашим своїм
середній рід	який?	(з) яким?
	один цей той	одним цим тим
жіночий рід	чиє?	(з) чийм?
	моє твоє наше ваше своє	моїм твоїм нашим вашим своїм
множина	яке?	(з) яким?
	одно це те	одним цим тим
жіночий рід	чия?	(з) чисю?
	моя твоя наша ваша своя	моєю твоєю нашою вашою своєю
множина	яка?	(з) якою?
	одна ця та	однією цією тою
множина	чиї?	(з) чиїми?
	мої твої наші ваші свої	моїми твоїми нашими вашими своїми
множина	які?	(з) якими?
	одні ці ті	одними цими тими

Завдання 30. Дайте відповіді на запитання. Слова в дужках поставте в правильну форму.

1 Ким пишаються батьки Марії? (маленька донька) 2 Чим цікавиться Анвар? (зарубіжна література) 3 Чим захоплюються студенти? (кінний спорт) 4 Чим Марина добре керує? (новий маневрений автомобіль) 5 Чим Тетяна мріє володіти? (власний будинок) з (невеликий фруктовий сад) 6 Чим іноземні студенти хочуть добре володіти? (українська мова) 7 Чим займаються перекладачі? (іноземні мови) 8 Чим ви будете займатися в університеті? (різні науки).

Завдання 31. Замість крапок використайте займенники в дужках у потрібній формі.

1 Він вже познайомив вас зі ... дружиною? Я не знайомий з ... дружиною. (своя-його). 2 Вчора я зіграв зі ... сином дві партії в шахи. Ви раніше коли-небудь грали з ... сином? (свій-мій). 3 Я їду в гості на дачу до ... друзів. Вони дуже пишаються ... садом і городом. Я дуже хочу помилуватися ... квітами. (свій-їх). 4 Я знаю, що ти не згоден з ... ціною. Ти можеш ознайомити мене зі ... системою? (своя-моя). 5 – З ким він приїжджав до вас у гості? – З ... діловим партнером, бізнесменом з Німеччини. Ви хочете зустрітися з ... партнером? (свій-його).

Завдання 32. Поставте запитання до виділених слів.

1 Василь був учора в театрі зі **старим** приятелем. 2 В Полтаві ми познайомилися з **привітними** і **добрими** людьми. 3 Сьогодні вранці Ахмед спілкувався зі **старшим** братом. 4 Влітку Олена і Вікторія поїдуть додому з **новими** друзями. 5 Хворий чоловік радився у шпиталі з **досвідченим** лікарем. 6 У Києві студенти підготовчого факультету познайомилися з **російськими** юнаками та дівчатами. 7 Вчора ми мали зустріч з **відомим українським** письменником. 8 Іноземні студенти мріють добре володіти **українською** мовою. 9 Домінік марить власним домом із **невеличким зеленим** садом. 10 Вадим добре керує **новою власною** автівкою.

Завдання 33. Дайте відповіді на запитання.

1 З ким ви були в музеї? (наші студенти) 2 З ким ви зустрічалися на вихідних у парку? (наші добрі друзі) 3 З ким ви познайомилися в Києві? (відомі українські співаки) 4 З ким працює на заводі ваш батько? (старші брати) 5 З ким ви любите грати у футбол? (ваші молодші брати) 6 З ким ти любиш ходити на прогулянку? (твій новий друг і твоя нова подруга) 7 З ким ви хочете поїхати на екскурсію? (ваші викладачі) 8 З ким ви давно не бачилися? (ваша рідна сім'я, ваші брати та сестри) 9 З ким я волю спілкуватися? (мій старий друг) 10 З ким ви попрощалися на батьківщині? (ваші шкільні друзі та приятелі).

Завдання 34. Закінчіть речення. Правильно використайте відмінок.

1 Я дуже люблю ... . Я часто згадую ... . Я завжди отримую листи ... . Я зазвичай раджуся	Мій старший брат
2 Вчора на вулиці я зустрів ... . Я привітався ... . Сьогодні на уроці не було ... . Цей підручник я отримав від	Наша нова студентка
3 Ахмед давно не бачив ... . Вчора він передавав вітання від ... . Марина увійшла в кімнату і привіталася	Ти і твої товариші
4 Нещодавно я отримав лист ... . Вчора він зустрів у театрі ... . Я хочу познайомити вас	Мої батьки
5 Ми дуже захоплюємося ... . У неділю на стадіоні ми бачили ... . Після матчу ми розмовляли	Ці молоді спортсмени

Значення	Питання	Дієслова доконаного і недоконаного виду	Приклади
<p>7</p> <p>а) характеристика суб'єкта або поняття</p> <p>б) визначення поняття</p>	<p>Чим? Як?</p>	<p>характеризуватися (ува → у)</p> <p>називатися</p>	<p>Нинішня ситуація в українській економіці характеризується нестабільністю. Чим характеризується нинішня ситуація в українській економіці?</p> <p>Наука про властивості матерії називається фізикою. Як називається наука про властивості матерії?</p>

Запам'ятайте!

Для характеристики предмета або явища використовуються іменники жіночого роду з суфіксом **-ість**: твердий – **твердість**; міцний – **міцність**

Завдання 35. Дайте відповіді на запитання. Слова в дужках поставте в правильну форму.

А. 1 Чим займаються залізничники різних професій? (підготовка) рухомого складу в рейс, (обслуговування) залізничного полотна. **2** Чим характеризується земляне полотно? (постійна надійність, стійкість, міцність, довговічність, економічність). **3** Чим характеризуються металеві шпали? (висока електропровідність, велика жорсткість, неприємний шум) під час руху. **4** Чим характеризується високошвидкісне залізничне сполучення?

(висока швидкість). 5 Чим є залізниці України (основна транспортна система). 6 Чим є високошвидкісне залізничне сполучення? (центральна ключова ланка) мультимодальних перевезень та (перспективний напрямок) у розвитку транспортної системи. 7 Чим є шпали? (важливий вид) підрейкових основ.

Б. 1 Як називаються матеріальні продукти виробництва? (продукція). 2 Як називається діяльність країн з урегулювання міжнародних відносин? (зовнішньоекономічна політика) 3 Чим характеризуються країни з гіперінфляцією? (важкі соціальні та економічні біди). 4 Чим пояснюється міжнародна міграція робочої сили? (зростання безробіття). 5 Чим пояснюється позитивна динаміка ринку? (добре знання кон'юнктури ринку). 6 Чим є підвищення мобільності населення? (важлива економічна задача). 7 Чим є ринкові відносини? (система) економічних відносин між (продавці і покупці).

Значення	Питання	Дієслова доконаного і недоконаного виду	Приклади
8 Складова частина іменного предиката; якісна характеристика предмета	Ким? Чим? Яким?	бути стати	Мої батьки були хорошими фахівцями. Роман стане дипломованим економістом. Метро є найшвидшим видом міського транспорту

Завдання 36. Розкрийте дужки. Слова в дужках поставте в правильну форму.

1 Приміські перевезення завжди були і залишаються (збиткові перевезення). 2 Залізничні перевезення мають стати (лідуючі перевезення) за економічними показниками. 3 Перевезення

вантажів на далекі відстані мають бути (комбіновані перевезення) за видами транспорту. 4 Вантажні поїзди можуть бути (великовагові поїзди) та (поїзди) підвищеної маси. 5 Неможливість збільшення потужності паровозів і мала надійність вагонів на шляху були (слабкі сторони) реконструкції на залізниці. 6 Для надійної роботи рейки мають бути (міцні, довговічні, зносостійкі, тверді, але не крихкі). 7 Легкість, гнучкість і простота виготовлення дерев'яних шпал є (певні, особливі переваги). 8 Велика витрата деревини і недовгий термін служби дерев'яних шпал є (істотні недоліки). 9 Паровози, локомотиви, вагони і весь рухомий склад, який працює сьогодні на залізниці, стали (застарілі). 10 Гіперінфляція і галопаюча інфляція стають (важкокерована інфляції).

Значення	Питання	Приклади
9 Значення інструменту	Чим?	Робітник користується робочим інструментом . Чим користується робітник? Я ріжу хліб, м'ясо, сир і овочі ножем . Чим ти ріжеш хліб?

Дієслова: писати / написати, малювати / намалювати, фарбувати / пофарбувати, різати / порізати, відкривати / відкрити, закривати / закрити, мити / помити, чистити / почистити, витирати / витерти, ремонтувати / відремонтувати та ін.

Завдання 37. З поданих слів складіть речення.

	З. в.	Ор. в.
Писати / написати що? чим?	записка картина	олівець, ручка масло, фарби
мити / помити / що? чим?	руки	мило
витирати / витерти що? чим?	посуд	рушник
чистити / почистити що? чим?	зуби костюм овочі	паста, порошок щітка ніж
різати / порізати / розрізати що? чим?	папір	ножиці

Завдання 38. Поставте запитання до виділених слів.

1 Ми пишемо у зошиті **ручкою** або **олівцем**. 2 Ми пишемо на дошці **крейдою**. 3 Викладач виправляє помилки у наших зошитах **червоною ручкою**. 4 Ми їмо **ложкою** або **виделкою**. 5 Ми ріжемо хліб **ножем**. 6 Ми фотографуємо **фотоапаратом**. 7 Ми чистимо зуби **зубною щіткою**. 8 Ми вимірюємо температуру **термометром**. 9 Ми вимірюємо тиск повітря **барометром**. 10 Ми прасуємо одяг **праскою**.

Завдання 39. Дайте відповіді на запитання.

1 Чим Ахмед малює, олівцем чи олією? 2 Чим Антон пише, ручкою чи пером? 3 Чим Олена пише на дошці, фломастером чи крейдою? 4 Чим студенти пишуть у зошитах, олівцем чи ручкою? 5 Чим Надія пише, фломастером чи ручкою? 6 Чим студенти витирають з дошки, ганчіркою чи губкою? 7 Чим ви зазвичай витираєте пил, серветкою чи ганчіркою? 8 Чим китайці їдять рис, паличками чи виделкою? 9 Чим ви їсте суп, виделкою чи ложкою? 10 Чим ви чистите зуби, зубним порошком чи зубною пастою?

Завдання 40. Дайте відповіді на запитання. Використайте слова, подані після запитань.

1 Чим ми відчиняємо двері? 2 Чим викладач пише на дошці? 3 Чим ми витираємо пил? 4 Чим студенти пишуть у своїх зошитах? 5 Чим ми ріжемо хліб? 6 Чим ми вимірюємо температуру? 7 Чим ми прасуємо свій одяг? 8 Чим ми їмо суп? 9 Чим ми їмо салат? 10 Чим малюють діти?

Слова: олівці, праска, ганчірка, крейда, ручка або олівець, ключ, ніж, ложка, виделка, термометр.

Завдання 41. Розкрийте дужки.

1 Ніна ріже хліб ... (ніж). 2 Марина відкриває двері ... (ключ). 3 Джон їсть суп ... (ложка). 4 Ми чистимо зуби ... (щітка). 5 Китайці та японці їдять рис ... (палички). 6 Чим ми миємо руки?

(мило). 7 Чим прасує свій одяг Наталя? (праска). 8 Чим фарбує дах маляр? (фарба). 9 Чим ми витираємо дошку? (ганчірка). 10 Чим ми підмітаємо в кімнаті? (віник).

Завдання 42. Розкрийте дужки. Слова в дужках поставте в правильну форму.

1 Викладач пише на дошці ... (крейда). 2 Китайці їдять рис ... (палички). 3 Маляр фарбує дах ... (свіжа фарба). 4 Мама підмітає підлогу ... (віник). 5 Руки витираємо ... (рушник). 6 Сипкі вантажі вивантажують (спеціальні машини). 7 Подорожні вагони і локомотиви ремонтують (колійний інструмент). 8 Старі рейки ремонтують (рейкозварювальний апарат).

Значення	Питання	Прийменник	Приклади
10 Значення способу дії	Як? (з чим?)	з	Ми з радістю згадуємо дитинство. Як ми згадуємо дитинство? Батько з гордістю говорить про своїх дітей. Як батько говорить про своїх дітей?
	Як? (чим?)	–	Промисловість розвивається швидкими темпами . Як розвивається промисловість?

ЯК?	
зацікавлено	з цікавістю
успішно	з успіхом
шумно	з шумом
нетерпляче	з нетерпінням
уважно	з увагою
шанобливо	з пошаною
здивовано	з подивом
захоплено	із захопленням

обережно	з обережністю
радісно	з радістю
сумно	з сумом
гордо	з гордістю
чесно	з честю
боляче	з болем
	<i>з любов'ю</i>
	<i>з усмішкою</i>
	<i>з розумінням</i>
	<i>із задоволенням</i>
	<i>з жалем</i>

Завдання 43. Закінчіть речення. Використовуйте запропоновані в таблиці слова.

1 Студенти завжди слухають викладача ... і ... 2 Вчора він ... розв'язав задачу. 3 Ми ... дізналися про хворобу нашого товариша. 4 Після канікул студенти ... зустрічаються один з одним. 5 Я ... подивлюся цей фільм ще раз. 6 Ми ... чекаємо приходу весни. 7 Солдати ... захищають свою батьківщину. 8 Діти ... грали в парку. 9 Мій друг ... запитав: «Хіба в Ірландії йде сніг?» 10 Олена завжди ... розповідає про свою дочку.

Завдання 44. Вставте в речення, де це потрібно, прийменник з.

1 Співачка співала ___ прекрасним низьким голосом. 2 Батько ___ посмішкою розповів історію з дитинства. 3 Всі ___ подивом слухали його розповідь. 4 Восени тисячі птахів ___ великими зграями летять на південь. 5 Ми не могли впізнати його, оскільки він стояв до нас ___ спиною. 6 Я ___ хвилюванням чекав відповіді на свій лист. 7 Вона мовчала і дивилася на всіх ___ сумними очима. 8 Мій брат ___ любов'ю і повагою говорив про свого першого вчителя. 9 ___ легкими рухами піаніст торкнувся клавіш рояля. 10 Економіка країни має розвиватися ___ швидкими темпами. 11 Прогрес йде ___ семимильними кроками.

Завдання 45. Замініть прислівники іменниками в орудному відмінку. Де необхідно, вживайте прийменник з. Використовуйте запропоновані в таблиці слова.

1 Сестра **радісно** зустріла свого брата. 2 Наші заняття з російської мови проходять **успішно**. 3 Студенти шумно вийшли з аудиторії. 4 Ми **сумно** ходили по вулицях міста і прощалися з ними надовго. 5 Переходити дорогу потрібно **обережно**. 6 Він захоплено розповідав якусь історію, а всі навколо зацікавлено слухали його.

Завдання 46. а) прочитайте текст.

Голуб художника Пікассо

Білий голуб є **символом** миру. А ви знаєте історію цього малюнка? Йшов серпень 1940 року. Париж був окупований **фашистами**. Життя в місті змінилося. Парижани не хотіли жити за **новими фашистськими законами**. Багато жителів втекли з міста, а ті, що залишилися, продовжували боротьбу з **фашистами**.

Художник Пікассо теж воював з **фашистами своїми малюнками**. Він не поїхав з Парижа. Одного разу до нього прийшов незнайомий старий. Старий розговорився з **художником**. Він **із сумом** розповів Пікассо про своє життя, про своє нещастя. Художник з **інтересом і співчуттям** слухав розповідь старого.

Пікассо дізнався, що онук старого, Люсьєн, любив ганяти голубів. Коли прийшли фашисти, Люсьєн перестав ганяти голубів **білою ганчіркою**. Він прив'язав до ганчірки шматок червоної тканини, щоб фашисти не подумали, що народ здається. Коли фашисти побачили Люсьєна з **червоним прапором**, один з них вистрілив у хлопчика. Голуби з **шумом** піднялися в повітря і полетіли, тільки один залишився. Він з **подивом** дивився на солдатів і на хлопчика, який лежав на землі. Один із солдатів зловив голуба і вбив його.

Старий звернувся до художника з **проханням** намалювати цього голуба з **розумними** очима в пам'ять про хлопчика, який пожертвував **життям** за свободу.

Художник намалював білосніжного голуба **живим і радісним**, як життя, як сонце, як свобода. А через десять років на Всесвітньому конгресі захисників миру в Парижі всі побачили голуба Пікассо, який став **символом** миру;

б) поставте запитання до виділених слів, поясніть використання Ор. в.;

в) сформулюйте основну думку тексту, перекажіть текст.

Значення	Питання	Прийменники /дієслова	Приклади
<p>11</p> <p>а) значення місця з прийменниками</p>	<p>Де?</p>	<p>Під ≠ над</p> <p>за ≠ перед</p> <p>між</p> <p>поруч з</p>	<p>Метро знаходиться під землею. Літаки літають над містом.</p> <p>Ми любимо відпочивати за містом.</p> <p>Сад росте перед будинком.</p> <p>Між мною і тобою (нами) немає секретів.</p> <p>Антон живе поруч з гуртожитком.</p>
<p>б) значення місця без прийменників</p>		<p>йти-ходити, їхати-їздити, гуляти, блукати, мандрувати</p>	<p>Де гуляють студенти? Студенти гуляють парком.</p> <p>Де довго блукали туристи? Туристи довго блукали містом.</p> <p>Де поїзд їхав? Поїзд їхав полями, лісами, луками.</p> <p>Де ми любимо ходити? Ми любимо ходити вулицями нашого міста</p>

12 Значення часу	Коли?	за перед між	За обідом ми говорили про політику. Перед заняттям студенти були в бібліотеці. Між третьою і четвертою парами велика перерва
------------------	-------	------------------------	---

Завдання 47. Поставте запитання до виділених слів.

1 **Поруч** з нашим університетом є річка. 2 Хмари пливуть високо **над** землею. 3 **За** вечерею ми говорили про погоду. 4 Ми познайомилися **перед** **Новим роком**. 5 **Перед** іспитами всі студенти трохи хвилюються. 6 **Перед** **мостом** автомобілі знижують швидкість. 7 Машина стоїть **між** деревами. 8 **Між** **парами** можна трохи відпочити. 9 Уздовж залізничної колії **під** землею знаходяться кабелі для різних пристроїв.

Завдання 48. Правильно розставте прийменники: *над, під, перед, за, поруч з, між*.

1 Літак летів ... містом. 2 ... цим будинком знаходиться аптека. 3 Я довго шукав свою кішку і, нарешті, знайшов її ... столом. 4 Лабораторія знаходиться на першому поверсі, ... кабінетом лікаря. 5 ... столом висить фотографія моєї сім'ї. 6 Пам'ятник Каразіну стоїть ... університетом. 7 Стоматолог працює в 54-му кабінеті, а окуліст працює в 55-му кабінеті, це ... цим кабінетом. 8 Я купив новий телевізор і поставив його ... шафою і дверима. 9 Розклад занять висить у коридорі ... дверима. 10 Візьми журнал, він лежить посередині, ... цими свіжими газетами.

Завдання 49. Виконайте вправу за зразком.

Зразок: Літак летить. Внизу місто. – Літак летить над містом.
Літак летить. Внизу міста. – Літак летить над містами.

Літак летить. Внизу	гай	гаї
	ліс	ліси
	ріка	ріки
	озеро	озера
	село	села
	поле	поля.

Завдання 50. Поставте запитання до виділених слів.

1 Вчора ми довго блукали **незнайомими вулицями**.
 2 Володимир з друзями любить мандрувати **горами**. 3 Моя подруга полюбляє гуляти **тихими вулицями**. 4 До будиночка в селі ми завжди їдемо **гаями і луками**. 5 У наступні вихідні ми будемо гуляти **парком або лісом**. 6 Вчора я хотів прогулятися **полем**. 7 Вадим полюбляє пройтися **тихими вулицями**. 8 Я запланував помандрувати влітку **полями, лощинами і лісом**. 9 Після занять студенти йдуть додому **вузенькими вуличками**. 10 Туристи довго блукали **незнайомим містом**.

Завдання 51. Дайте відповіді на запитання.

1 Алі любить ходити вулицями Харкова чи гуляти лісом? 2 Вчора Ахмед гуляв містом чи гаєм? 3 Джон любить гуляти парком чи полем? 4 Ви коли-небудь блукали містом або лісом? 5 Ви любите гуляти полем чи парком? 6 Ви любите мандрувати лісом чи горами? 7 Ваші батьки більше люблять гуляти містом чи парком? 8 Туристи більш полюбляють мандрувати містами чи селами? 9 Маленькі діти більш люблять гуляти вулицею чи садом? 10 Сьогодні ввечері ви будете гуляти парком, садом чи сквером?

Завдання 52. Дайте відповіді на запитання. Використайте подані слова.

1 Де ви гуляли минулої суботи? 2 Де ви будете гуляти в наступні вихідні? 3 Де студенти люблять мандрувати? 4 Де люблять мандрувати ваші батьки? 5 Де люблять мандрувати ваші товариші? 6 Де люблять ходити ваші друзі? 7 Де ви гуляли

вчора? 8 Де ви будете гуляти завтра? 9 Де ви мандрували минулого літа? 10 Де ви будете мандрувати цього літа?

Слова: ліс, парк, море, поля, гори, сади, гаї, луки.

Завдання 53. Розкрийте дужки. Слова з дужок поставте в орудному відмінку.

А. 1 Дослідження свідчать, що близько 80 % пасажиропотоку в перевезеннях між (міста) в Європі в майбутньому займуть поїзди. 2 Розвиток залізниць – це розвиток зв'язків між (регіони) країни. 3 Залізничні перевезення здійснюють прямий зв'язок між (великі промислові підприємства). 4 Існує конкуренція між (різні види) транспорту. 5 Загальновизнаними перевагами залізничного транспорту перед (інші види) транспорту є економічність, екологічність і безпека руху. 6 Перед (залізничники) стоять складні завдання з надання всього комплексу сервісних послуг пасажиром. 7 Залізнична колія постійно перебуває під (вплив) поїздів.

Б. 1 Міграція робочої сили – результат незбалансованості між (економічний, соціальний і демографічний розвиток) країни. 2 При інфляції існують порушення в економіці: між (попит і пропозиція; накопичення і споживання; доходи і витрати). 3 Конкуренція – це механізм регулювання між (продавці-виробники і покупці). 4 Залізничний транспорт – це сполучна ланка між (виробники і споживачі) товарів і послуг. 5 Слід забезпечувати контроль над (використання) електроенергії на залізниці. 6 Світова торгівля – це обмін (товари та послуги) між (національні господарства). 7 Під (індексація) заробітної плати маємо на увазі підтримку населення (уряд).

Значення	Питання	Дієслова доконаного і недоконаного виду	Приклади
13 Значення засобу пересування	Як? (чим?) Яким видом транспорту?	їхати / їздити / доїхати / приїхати	У години пік важко доїхати трамваєм до університету. Сергій вчора приїхав поїздом з Києва.

	летіти / літати	Літайте літаками Аерофлоту!
	добиратися / добратися	Тролейбуси не ходили, і нам довелося добиратися автобусом до вокзалу.
	пересуватися	Ми пересуваємося по місту міським транспортном.
	подорожувати	Мої друзі подорожують по різних країнах власною автівкою.
	перевозити	Вантажі перевозять вантажним транспортном

Завдання 54. Поставте запитання до виділених слів.

1 Петро не дуже любить їздити **трамваєм**. 2 Викладач завжди їздить на роботу **тролейбусом**. 3 Вчора ми їздили до театру **маршруткою**. 4 Василь вчора приїхав з Києва **поїздом**. 5 На канікулах студенти полетять додому **літаком**. 6 До вокзалу можна дістатися **автобусом або маршруткою**. 7 У минулі вихідні ми каталися **річкою катером**. 8 **Машиною** в години пік дуже важко проїхати **містом**. 9 До нашого села ми завжди їздимо **електричкою**. 10 Я збираюся їхати в Київ **поїздом**.

Завдання 55. Дайте відповіді на запитання.

1 Олена їздить в село електричкою чи поїздом? 2 Ахмед вчора їздив в академію трамваєм чи маршруткою? 3 Акрам приїхав сьогодні на заняття тролейбусом чи машиною? 4 Віктор прилетів в Україну літаком чи приплив кораблем? 5 Студенти їздять в академію тролейбусом чи трамваєм? 6 Викладач їздить на роботу машиною чи маршруткою? 7 Хто з вас плавав кораблем або катером? 8 Ви поїдете в Київ машиною чи поїздом? 9 Степан

приїхав із Запоріжжя автобусом чи поїздом? 10 З Одеси до Харкова ви поїдете поїздом чи машиною?

Завдання 56. Дайте відповіді на запитання, використовуючи слова, подані нижче.

1 Чим можна доїхати до Південного вокзалу? 2 Чим краще дістатися до центру міста? 3 Чим ти збираєшся доїхати до Києва? 4 Чим ви зазвичай добираєтеся до університету? 5 Яким видом транспорту ви добираєтеся до гуртожитку? 6 Чим переміщують вантажі на складах? 7 Чим переважно перевозять масові вантажі?

Слова: маршрутка, трамвай, автобус, тролейбус, метро, поїзд, електричка, візки, електрокари, автокари, залізниця.

Значення	Питання	Прийменник / дієслова	Приклади
14 Значення мети	За чим? З якою метою?	Прийменник за Як правило, дієслова руху: йти / прийти / ходити їхати / приїхати / їздити	За чим ти йдеш в магазин? Я йду в магазин за хлібом (= щоб купити хліб)

Завдання 57. Дайте відповіді на запитання за зразком. Слова в дужках поставте в правильну форму.

Зразок: За чим ви ходили в бібліотеку? (книги; отримати книги). – Ми ходили в бібліотеку за книгами. Ми ходили в бібліотеку, щоб отримати книги.

1 Навіщо (за чим) іноземні студенти ходили в деканат? (документи; отримати документи). 2 Навіщо (за чим) вони їздили в посольство? (віза; отримати візу). 3 Навіщо (за чим) Вікторія поспішає на вокзал? (квитки; купити квитки). 4 Навіщо (за чим) сестра пішла в супермаркет? (м'ясо і овочі; купити м'ясо і овочі). 5 Навіщо (за чим) студенти пішли в бібліотеку? (підручники і

словники; отримати підручники і словники). 6 Навіщо (за чим) ви ходили в аптеку? (ліки, купити ліки). 7 Навіщо (за чим) до тебе приходив друг? (завдання з російської мови; взяти завдання з російської мови). 8 Навіщо (за чим) іноземні студенти поспішають до Міжнародного центру? (реєстрація; отримати реєстрацію). 9 Навіщо (за чим) студент йде в деканат? (дозвіл на дострокове складання сесії; отримати дозвіл на дострокову сесію). 10 Навіщо (за чим) студенти прийшли до викладача? (результати тестування; взяти результати тестування).

Займенник СВІЙ та його відмінювання в однині і множині

Однина, чоловічий рід

Це я. Це мій друг. Я розмовляю зі **СВОЇМ** другом. = Я розмовляю з моїм другом.
Це ти. Це твій друг. Ти розмовляєш зі **СВОЇМ** другом. = Ти розмовляєш з твоїм другом.
Це ми. Це наш друг. Ми розмовляємо зі **СВОЇМ** другом. = Ми розмовляємо з нашим другом.
Це ви. Це ваш друг. Ви розмовляєте зі **СВОЇМ** другом. = Ви розмовляєте з вашим другом.
Це він. Це його друг. Він розмовляє зі **СВОЇМ** другом. ≠ Він розмовляє з його другом (з другом іншої особи).
Це вона. Це її друг. Вона розмовляє зі **СВОЇМ** другом. ≠ Вона розмовляє з її другом (з другом іншої особи).
Це вони. Це їхній друг. Вони розмовляють зі **СВОЇМ** другом. ≠ Вони розмовляють з їхнім другом (з другом інших осіб).

Однина, середній рід

Це я. Це моє завдання. Я працюю зі **СВОЇМ** завданням. = Я працюю з моїм завданням.
Це ти. Це твоє завдання. Ти працюєш зі **СВОЇМ** завданням. = Ти працюєш з твоїм завданням.
Це ми. Це наше завдання. Ми працюємо зі **СВОЇМ** завданням. = Ми працюємо з нашим завданням.
Це ви. Це ваше завдання. Ви працюєте зі **СВОЇМ** завданням. = Ви працюєте з вашим завданням.

Це він. Це його завдання. Він працює зі **СВОЇМ** завданням. ≠ Він працює з його завданням (з завданням іншої особи).

Це вона. Це її завдання. Вона працює зі **СВОЇМ** завданням. ≠ Вона працює з її завданням (з завданням іншої особи).

Це вони. Це їхнє завдання. Вони працюють зі **СВОЇМ** завданням. ≠ Вони працюють з їхнім завданням (з завданням інших осіб).

Однина, жіночий рід

Це я. Це моя сестра. Я розмовляю зі **СВОЄЮ** сестрою. = Я розмовляю з моєю сестрою.

Це ти. Це твоя сестра. Ти розмовляєш зі **СВОЄЮ** сестрою. = Ти розмовляєш з твоєю сестрою.

Це ми. Це наша сестра. Ми розмовляємо зі **СВОЄЮ** сестрою. = Ми розмовляємо з нашою сестрою.

Це ви. Це ваша сестра. Ви розмовляєте зі **СВОЄЮ** сестрою. = Ви розмовляєте з вашою сестрою.

Це він. Це його сестра. Він розмовляє зі **СВОЄЮ** сестрою. ≠ Він розмовляє з його сестрою (з сестрою іншої особи).

Це вона. Це її сестра. Вона розмовляє зі **СВОЄЮ** сестрою. ≠ Вона розмовляє з її сестрою (з сестрою іншої особи).

Це вони. Це їхня сестра. Вони розмовляють зі **СВОЄЮ** сестрою. ≠ Вони розмовляють з їхньою сестрою (з сестрою інших осіб).

Множина

Це я. Це мої друзі. Я розмовляю зі **СВОЇМИ** друзями. = Я розмовляю з моїми друзями.

Це ти. Це твої друзі. Ти розмовляєш зі **СВОЇМИ** друзями. = Ти розмовляєш з твоїми друзями.

Це ми. Це наші друзі. Ми розмовляємо зі **СВОЇМИ** друзями. = Ми розмовляємо з нашими друзями.

Це ви. Це ваші друзі. Ви розмовляєте зі **СВОЇМИ** друзями. = Ви розмовляєте з вашими друзями.

Це він. Це його друзі. Він розмовляє зі **СВОЇМИ** друзями. ≠ Він розмовляє з його друзями (з друзями іншої особи).

Це вона. Це її друзі. Вона розмовляє зі **СВОЇМИ** друзями. ≠ Вона розмовляє з її друзями (з друзями іншої особи).

Це вони. Це їхні друзі. Вони розмовляють зі **СВОЇМИ** друзями. ≠ Вони розмовляють з їхніми друзями (з друзями інших осіб).

Зверніть увагу! Займенники **свій, своя, своє, свої** змінюються, як **мій, моя, моє, мої** (але не вживаються у називному відмінку). Винятком є така конструкція: В мене є свій дім. В мене є своя сім'я. В мене є своє уявлення. В мене є свої плани.

Завдання 58. Складіть запитання до виділених слів.

1 Це Ганна. Це її сестра. Ніна їде в академію **зі своєю** сестрою.
2 Це Антон. Це його товариш Сергій. Антон грає у шахи **зі своїм** товаришем Сергієм.
3 Це Наталя. Це її подруги Ольга і Надія. Наталя влітку подорожуватиме **зі своїми** подругами.
4 Це я. Це мої друзі Дмитро і Василь. Я привіталася **зі своїми** друзями.
5 Це студенти підготовчого факультету. Вони їдуть на екскурсію **зі своїм** викладачем.
6 Це Ахмед. Це його родина. Ахмед сфотографувався **зі своєю** родиною.
7 Це Ярослав. Це його товариші. Ярослав грає у футбол **зі своїми** товаришами.
8 Це Марія. Це її давня подруга Олена. Марія розмовляє **зі своєю** подругою.
9 Це Ігор. Це його батьки. Ігор завжди радиться **зі своїми** батьками.
10 Це Василь. Це його старший брат. Василь ніколи не сперечається **зі своїм** старшим братом.

Завдання 59. Дайте відповіді на запитання.

1 Це Степан. Це його викладач. З чийм викладачем розмовляє Степан?
2 Це Надія. Це її подруга Наталя. З чиєю подругою привіталася Надія?
3 Це ми. Це наші добрі друзі. З чіями друзями ми граємо у футбол?
4 Це вони. Це їхні родичі. З чіими родичами вони зустрічаються кожної неділі?
5 Це ти. Це твоя сім'я. З чиєю сім'єю ти подорожуєш влітку?
6 Це я. Це моя сестра Катруся. З чиєю сестрою я люблю відпочивати?
7 Це ви. Це ваш перекладач. З чийм перекладачем ви домовилися про зустріч?

Завдання 60. Прочитайте речення. Зверніть увагу на вживання займенника **свій**.

1 Це мій брат Віктор.	Я спілкуюся зі своїм братом.
Ми (ти і я) спілкуємося з Віктором.	Ти спілкуєшся з моїм братом.
2 Це твій брат Володимир.	Ти спілкуєшся зі своїм братом.

Ми (ти і я) спілкуємося з Володимиром. Я спілкуюся з **твоїм** братом.
3 Це його брат Степан. Він спілкується з **ї своїм** братом.
Ми (він і я) спілкуємося зі Степаном. Я спілкуюся з **його** братом.
4 Це їхній брат Максим. Вони спілкуються з **ї своїм** братом.
Ми (вони і я) спілкуємося з Максимом. Я спілкуюся з **їхнім** братом.
5 Це її брат Петро. Вона спілкується з **ї своїм** братом.
Ми (вона і я) спілкуємося з Петром. Я спілкуюся з **її** братом.

Завдання 61. Замість крапок вставте потрібний за змістом займенник.

1 Це кімната Василя. Він відпочиває в ... кімнаті. Ми відпочиваємо в ... кімнаті. 2 Це зошит Марії. Вона пише в ... зошиті. Викладач виправляє помилки в ... зошиті. 3 Це стіл Ахмеда. Він поклав підручники на ... стіл. Я бачу підручники на ... столі. 4 Це моя кімната. В ... кімнаті висить мапа України. Я повісив мапу в ... кімнаті. Ти бачиш мапу в ... кімнаті. 5 Це наша аудиторія. Ми займаємося в ... аудиторії. Декан сидить в ... аудиторії. 6 Це кабінет ректора. Ректор сидить в ... кабінеті. Ми сидимо в ... кабінеті.

Завдання 62. Дайте відповіді на запитання.

1 Це книга Джона. Чию книгу читає Джон? Чию книгу читаю я?
2 На столі лежить журнал Марії. Чий журнал роздивляється Марія? Чий журнал роздивляємося ми?
3 Студенти написали контрольні тести. Чії тести вони склали? Чії тести взяв викладач?
4 Це моя кімната. Чию кімнату я прибираю? Чию кімнату допомагає прибирати Петро?
5 Ти залишив телефон у мене вдома. Чий телефон я приніс? Чий телефон ти взяв?
6 Це фотографія Михайла. Чию фотографію він показує? На чию фотографію дивимося ми?

Завдання 63. Розкрийте дужки. Виконайте вправу за зразком.

Зразок: У кого ви були вчора? (ваш брат). Я був вчора у свого брата.

1 У кого ви були в суботу? (ваш добрий друг). 2 Від кого Ахмед отримує листи? (його батьки). 3 Від кого Катруся почула цю новину? (її краща подруга). 4 Від кого студенти дізналися про екскурсію? (їхній викладач). 5 Від кого ти отримав сьогодні повідомлення? (твій новий знайомий). 6 У кого ви взяли цей словник? (ваш товариш). 7 У кого ваша сестра була вчора? (її друзі). 8 У кого ми завжди просимо поради? (наші батьки).

Сполучникові слова: ЯКИЙ, ЯКА, ЯКЕ, ЯКІ

Складне речення зі словом ЯКИЙ

Це мій друг. **Він** вчиться зі мною в академії.   Це мій друг, **який** вчиться зі мною в академії.

Це моя подруга. **Вона** володіє багатьма мовами.   Це моя подруга, **яка** володіє багатьма мовами.

Це моє оповідання. **Воно** лежить на столі.   Це моє оповідання, **яке** лежить на столі.

Це мої друзі. **Вони** живуть у Києві. Це мої друзі, **які** живуть у Києві.

Відмінювання сполучникового слова ЯКИЙ (однина)

Відмінок	Чоловічий і Середній рід		Жіночий рід
Н.	який	яке	яка
Р.	якого		якої
Д.	якому		якій
З.	як Н. або Р.	як Н.	яку
Ор.	з яким		з якою
М.	у, в, на	якому	у, в, на якої (якій)

Відмінювання сполучникового слова ЯКИЙ (множина)

Відмінок

Н.	які
Р.	яких

Д.	яким
З.	як Н. або Р.
Ор.	якими
М.	у, в, на яких

Запам'ятайте!

Число і рід слова **який** залежить від іменника у головному реченні, а його відмінок залежить від дієслова (предиката) у залежному реченні.

Наприклад:

Ж. р. одина М. в.

Аудиторія – це навчальна **кімната**, в якій **висить** дошка і стоять столи та стільці.

(головне речення) (залежне речення)

Ось студент, який був у вас.
якого не було в академії вчора.
якому ти дзвонив.
якого зовуть Ахмед.
з яким ти будеш вчитися.
на якому зараз новий костюм.

Ось студентка, яка приїхала з Алжиру.
якої не було в театрі.
якій ми щойно зателефонували.
яку зовуть Марія
з якою ми ходили до театру.
на якій зараз чудова нова сукня.

Ось студенти, які приїхали з Узбекистану.
яких не було в університеті.
яким ми щойно пояснили їхні помилки.
яких зовуть Микола і Андрій.
з якими ми їздили в Одесу.
на яких зараз святкове вбрання.

Завдання 64. Замість крапок використайте слово **який** у потрібному відмінку.

1 Ми ходили на екскурсію на завод, (...) знаходиться у новому районі. 2 Він зробив відкриття, (...) відіграло велику роль у розвитку хімії. 3 Надія купила нову сукню, (...) коштує недорого. 4 Джон купив журнал у книжковому магазині, (...) знаходиться неподалік від академії. 5 Я зустрів друга, (...) навчається у Києві. 6 Ти знаєш дівчину, (...) сидить біля вікна? 7 Ми працюємо у своїй аудиторії, (...) знаходиться на першому поверсі. 8 Це наше рідне місто, (...) знаходиться на сході країни. 9 Я давно не зустрічалася зі своєю подругою, (...) живе за кордоном. 10 Максим дуже поважає свого старшого брата, (...) піклується про нього в Україні.

Ось підготовчий факультет. З цим факультетом уже добре ознайомилися іноземні студенти	Ось підготовчий факультет, з яким уже добре ознайомилися іноземні студенти
---	---

Ось академія. З цією академією вже добре ознайомилися іноземні студенти	Ось академія, з якою вже добре ознайомилися іноземні студенти
--	--

Ось наше рідне місто. З цим містом ознайомилися студенти	Ось наше рідне місто, з яким ознайомилися студенти
---	---

Ось зошити. З цими зошитами студенти ходять на заняття	Ось зошити, з якими студенти ходять на заняття
---	---

Завдання 65. Виконайте вправу за зразком. З двох простих речень складіть одне складне речення зі словом **який**.

Зразок: Степан знає всіх студентів. З цими студентами він навчається на підготовчому факультеті. → Степан знає всіх студентів, з якими він навчається на підготовчому факультеті.

1 Я часто згадую свого товариша. З цим товаришем ми працювали на заводі. 2 Віктор отримав листа від своєї родини. Зі своєю родиною він не бачився багато місяців. 3 Ви знаєте цю дівчину? З цією дівчиною Павло був учора в театрі. 4 У Марії є нова подруга. З цією подругою вона познайомилася на практиці в Одесі. 5 Ось іде наш декан. З нашим деканом студенти завжди люб'язно вітаються. 6 Я добре пам'ятаю це фото. Поряд з цим фото завжди стоїть матусина улюблена ваза. 7 Де навчається цей студент? З цим студентом щойно розмовляв наш викладач. 8 Ось наші товариші. З нашими товаришами ми поїдемо влітку до Києва. 9 Студенти, ви знаєте ці дієслова? З цими дієсловами ми сьогодні будемо працювати. 10 Діти вивчили багато українських пісень. З цими піснями вони будуть виступати на концерті.

Завдання 66. З двох речень складіть одне зі словом **який** у потрібній формі. Виконайте вправу за зразком.

Зразок: Вчора Ахмед купив підручник у магазині. Магазин знаходиться на центральній вулиці.

1 Вчора студенти читали текст. Цей текст вони повинні вивчити напам'ять. 2 Ми з товаришем були у музеї. В цьому музеї працює мій старший брат. 3 Павло загубив телефон. З цим телефоном він прийшов сьогодні в академію. 4 У неділю ми підемо до театру. Поряд з цим театром знаходиться чудовий парк. 5 Де моя валіза? В цій валізі лежать мої речі. 6 Вчора я дивився фільм. Цей фільм я волів подивитися дуже давно. 7 Ви знаєте цю пісню? Цю пісню вчора на концерті співав відомий артист. 8 Я прочитала книги. Ці книги я взяла в бібліотеці. 9 Вчора у мене були мої друзі. Друзів я запросив на вечерю. 10 Ось моє вікно. Під ним росте багато красивих квітів. 11 Максим купив новий словник. З цим словником він тепер завжди ходить на заняття.

Завдання 67. Використайте відповідний відмінок.

Студенти навчаються в академії, ... знаходиться в центрі нашого міста.

... вони називають своєю альма-матер.

... вони чули ще на батьківщині.
... 19 факультетів.
... ми вже добре знайомі.
... заснував відомий вчений.

Завдання 68. Закінчить речення:

- а) я знаю студента, до якого ...
з яким ...
у якого ...
який ...
від якого ...
на якому ...
якого ...
- б) я знаю студентку, яку ...
на якій ...
у якої ...
з якою ...
до якої ...
якій ...
- в) я знаю студентів, яких ...
на яких ...
у яких ...
з якими ...
до яких ...
якими ...

Підсумкові завдання

Завдання 1. Дайте відповіді на запитання. Для відповіді використайте слова, подані в дужках.

- 1 Хто ваш кращий друг? (Віталій, Марія, Ольга).
З ким ви дружите?
- 2 Хто ваш сусід? (Віктор, Семен, Петро, Олексій, Ілля).
З ким ви живете в одній кімнаті?
- 3 Хто зображений на вашій фотографії? (мати, батько, дідусь, бабуся, дядько, тітка, брати, сестри).

- 3 ким ви сфотографувались?
4 Хто добре грає у футбол? (Роман, Данило, Максим).
3 ким ви любите грати у футбол?
5 Хто входить в аудиторію? (декан, викладач, секретар, нові друзі).
3 ким ви вітаєтесь?
6 Хто ваші одногрупники? (Надія, Катерина, Ярослав).
3 ким ви навчаєтесь в одній групі?

Завдання 2. Розкрийте дужки. Складіть запитання до виділених слів.

- 1 Я люблю каву ... (**молоко**). 2 Мій старший брат любить малювати ... (**акварель**). 3 Українці їдять борщ ... (**пампушки**). 4 Коли ріжеш овочі і фрукти, дуже обережно користуйся ... (**ніж**)! 5 Студенти привітали викладачів ... (**Новий рік**). 6 Джон боїться літати ... (**літак**). 7 Акрам займається англійською мовою ... (**Петро**). 8 Я давно не зустрічався ... (**мій старий товариш**). 9 Зазвичай я ходжу в кіно ... (**мої старі добрі друзі**). 10 Викладач нещодавно познайомився ... (**його нові студенти**). 11 Костянтин домовився про зустріч ... (**твоя старша сестра**). 12 В кінотеатрі Катруся зустрілась ... (**її хороша подруга**). 13 Іноземні студенти завжди раді спілкуватись ... (**їхні однолітки**). 14 Чудові запашні квіти ростуть ... (**мій новий дім**). 15 Я дуже люблю блукати ... (**маленькі вулиці вечірнього Харкова**).

Завдання 3. Використайте прийменники: **над, під, перед, за, між, поряд з**.

- 1 Літак летів ... містом. 2 ... цим домом знаходиться аптека. 3 ... моїм письмовим столом висить фото моєї родини. 4 ... моїм ліжком висить чудова картина. 5 Пам'ятник Каразіну стоїть ... університетом. 6 Розклад занять висить у коридорі ... дверима. 7 ... моїм вікном ростуть чудові квіти. 8 ... будинками протікає невеличка ріка. 9 Кіт любить сидіти ... столом. 10 ... домом знаходиться дитячий майданчик.

Завдання 4. Складіть речення з поданих слів.

- 1 Ця осінь, Ахмед, приїхати, з, Ірак, вивчати, українська мова.

- 2 Максим, приїхати, поїзд, в, Київ, познайомитися, з, мої друзі.
- 3 Повертатися, літак, з, Україна, іноземні студенти, влітку.
- 4 Минулі вихідні, я, з, мої нові знайомі, їздити, милуватися, українські села.
- 5 Нещодавно, старі друзі, гуляти, вечірній Харків.
- 6 Я, з, моя ліпша подруга, захоплюватися, живопис.
- 7 Студенти, підготовчий факультет, фізика, хімія, та, інші предмети, займатися.
- 8 Зазвичай, любити прогулюватися, я, з, мої ліпші друзі, парк.
- 9 Студенти, підготовчий факультет, завжди, ходять, в, академія, з, підручники, словники, зошити.
- 10 Допомогати, всі студенти, викладачі, підготовчий факультет, українська мова, добре володіти.

Завдання 5. Розкрийте дужки.

- 1 Я люблю ходити з ... (ти) на стадіон.
- 2 Ахмеде, це Петро. Ти будеш з ... (він) займатися українською мовою.
- 3 Студенти! Хочете погуляти містом з ... (я)?
- 4 Це наша нова студентка. Познайомтесь з ... (вона)!
- 5 Сьогодні ми йдемо в театр на виставу, але Віктор не зможе піти з ... (ми) через хворобу.
- 6 Наші студенти читають українські вірші. Хочете читати з ... (вони)?
- 7 Моя подруга вчиться в Києві. Я давно не бачився з ... (вона).
- 8 Цей викладач працює в нашій академії. Я не знайомий з ... (він).
- 9 Це мої нові друзі. Я щиро радий спілкуватися з ... (вони).
- 10 Доброго ранку, Вікторе і Степане! Дуже приємно привітатися з ... (ви)!

Завдання 6. Поставте запитання до виділених прикметників і прийменників.

- 1 Хворий радиться **зі своїм досвідченим** лікарем.
- 2 Вчора була зустріч у клубі **з дитячим** письменником.
- 3 Ахмед завжди сперечається **зі своїм старшим** братом.
- 4 Декан розмовляє **з нашою колишньою** студенткою.
- 5 Лікар опікується **хворою**

дівчинкою. 6 Вчора в студентському клубі була зустріч з **французькою** письменницею. 7 Минулої суботи Петро ходив у цирк зі **своєю молодшою** сестрою. 8 Іноземні студенти мріють добре володіти **українською** мовою. 9 Ми привітались з **нашим новим** викладачем. 10 Я був у театрі з **моїм добрим** другом. 11 Ахмед часто сперечається зі **своєю рідною** тіткою. 12 Валерій був на вечірці зі **своїми хорошими** приятелями. 13 На перерві студенти спілкувалися зі **своїм** деканом. 14 Я завжди радий бачитися зі **своїми** сусідами. 15 Іноземні студенти добре ознайомилися з **нашою** академією. 16 Павле, я хочу зустрітися з **вашою старшою** сестрою.

Завдання 7. Поставте запитання до виділених слів.

- 1 Студенти їдуть в академію **трамваєм або автобусом**.
- 2 Батьки Валерія живуть **за містом**.
- 3 Віктор професійно займається **спортом**.
- 4 Кожна людина пишається **своєю рідною мовою**.
- 5 Викладач виправляє помилки **червоною ручкою**.
- 6 Великі старі тополі ростуть **перед нашим будинком**.
- 7 Олена любить грати у шахи з **Максимом**.
- 8 Мій брат любить пити каву з **вершками**.
- 9 Мешканці нашого міста люблять гуляти **центральним парком**.
- 10 Дмитро з дитинства мріє стати **лікарем**.

Завдання 8. Знайдіть помилку в поданих реченнях.

- 1 Юрій мріяв стати композитора.
- 2 Мої друзі завжди їздять на море без поїзда.
- 3 Вони довго блукали над темним лісом.
- 4 Марина плила до Одеси машиною.
- 5 Сергій давно хотів працювати за викладача.
- 6 Наша група добре ознайомилась Харків.
- 7 Вчора Петро зустрівся старого товариша.
- 8 Надія вже дуже добре володіє за українською мовою.
- 9 Викладачі спілкуються іноземні студенти українська мова.
- 10 Це Ігор, а це його брат Сергій. Ігор навчається в одній групі з його братом Сергієм.

Завдання 9. Розкрийте дужки. Слова з дужок поставте в правильну форму.

1 Я був у музеї ... (друг і подруга). 2 Художник малює портрет ... (чорний олівець). 3 Температуру вимірюють ... (термометр). 4 Брат слухав мене ... (інтерес). 5 Літак летить ... (місто). 6 ... (будинок) був фруктовий сад. 7 Студент написав диктант ... (помилки). 8 ... (мій робочий стіл) висить портрет батька. 9 Марія пішла в кіоск ... (газети і журнали). 10 Сергій давно займається ... (великий теніс).

Завдання 10. Поставте запитання до виділених слів.

1 Я привітався зі **своїм давнім знайомим**. 2 Її мати працює **медичною сестрою**. 3 На зборах я сидів зі **своїм другом**. 4 Господар зустрів своїх гостей з **радістю**. 5 Ганна пішла в аптеку за **ліками**. 6 Настя була в театрі зі **своюю подругою**. 7 Мій товариш захоплюється **історією**. 8 Машина стоїть **перед будинком**. 9 Ми живемо **поруч з парком**. 10 Іноземні студенти приїхали до Харкова **перед початком навчального року**.

Текст

Прочитайте текст.

Ми всі захоплюємось баснописцем Давньої Греції – Езопом, який був рабом філософа Ксанфа.

Одного разу Ксанф забажав запросити гостей і наказав Езопу приготувати найкращий обід. Езоп купив язики і приготував з них обід. Ксанф запитав: «Чому ти купив і приготував тільки язики?». «Ти наказав купити і приготувати найкраще», – відповів Езоп – «А що може бути найкращим?! За допомогою язика люди можуть спілкуватися одне з одним, вирішувати різні важливі питання, просити, вітатися, прощатися, миритися між собою, давати, отримувати, виконувати бажання. Ось чому язик є найкращим у світі!»

Цим красномовним поясненням дуже задовольнився Ксанф і всі, хто був присутнім поряд з ним.

Іншим разом Ксанф наказав пригостити своїх гостей найгіршим обідом. Езоп знову пішов за язиками. Ксанф був здивований цим вчинком. Але Езоп почав пояснювати Ксанфу: «Ти наказав здивувати найгіршим. А що є найгіршим у світі?! За допомогою язика можна обманювати, хитрити, сваритися між собою. Язык може зробити людей дуже сильними ворогами, він може викликати війну, він наказує руйнувати міста і навіть цілі держави, він може приносити в наше життя горе і зло, образати. Ось чому язык є найгіршим у світі!»

Виконайте такі завдання:

1 Дайте назву тексту.

2 Дайте відповіді на запитання:

- а) що Езоп вважав найгіршим у світі?
- б) що найкращим у світі вважав Езоп?
- в) що можуть робити люди за допомогою язика?
- г) ви погоджуєтесь з Езопом?
- д) хто був рабом філософа Ксанфа?
- е) якими обідами пригощав Езоп гостей Ксанфа?
- ж) чому Езоп вважав язык найкращим обідом?
- и) чому Езоп вважав язык найгіршим обідом?

Текст У магазині

Прочитайте текст.

- Олю, завітаймо до цього магазину. Я хочу купити нові туфлі і хочу знати твою думку.

- Я знаю, Катрися, що ти вже давно мариш новими туфлями. Отже, яким кольором ти захоплена зараз?

- Чудовим синім кольором. Він є дуже модним у цьому сезоні. Давай дізнаємось, скільки коштує ця пара, яка стоїть між білими та червоними.

- Але ж вона дуже дорога!

- Навпаки, в магазині, який знаходиться поряд з цим, взуття коштує набагато більше.

- Добре, примір цю пару, якою ти так захопилась.

- О, вона мені підходить. Я згодна купити її.

З добрим і піднесеним настроєм подруги повертались вулицями рідного міста додому.

Виконайте такі завдання:

1 Дайте іншу назву тексту.

2 Дайте відповіді на запитання:

а) був цей магазин дорогим?

б) чи є ще один магазин поряд з цим магазином?

в) яким кольором захоплюється Катруся?

г) з яким настроєм подруги повертались додому?

д) чому (з якої причини) подруги завітали до цього магазину?

е) хто марить новими туфлями?

ж) який колір є модним у цьому сезоні?

и) чи була Катруся задоволена новими туфлями?

Текст

Як я починав нове життя

Прочитайте текст.

Одного ранку я прокинувся і моє життя здалося мені **сірим і одноманітним**. Я вирішив стати **іншою людиною**. По-перше, я буду вставати рано вранці і вмиватися **холодною водою**. По-друге, я кину курити і почну займатися **бігом** на стадіоні, який є **поруч з нашим будинком**. Я більше не буду користуватися ліфтом, а буду ходити пішки. Я встав і пішов у ванну. Всі мої родичі теж встали, і кожен займався **своєю звичною справою**. Батько сидів **перед телевізором зі свіжою газетою**. Сестра стояла **перед дзеркалом** і милувалася **собою**, а мама в кухні **однієї рукою** готувала сніданок, а в іншій руці тримала слухавку і обговорювала з **подругою** останні події улюбленого латиноамериканського серіалу.

Все було як завжди. І тут я подумав: якщо я вирішив почати нове життя, то насамперед я повинен змінити стосунки з **родичами**. Я не буду більше сперечатися з **мамою**, навіть якщо вона виявиться неправою. Я буду в усьому погоджуватися з **батьком**. І перестану, нарешті, сваритися з **молодшою сестрою**. З цими думками я відкрив кран з **холодною водою**. Нічого.

Холодну воду відключили. Ви коли-небудь вмивалися **окропом**? Не можу сказати, що я це зробив **із задоволенням**. Але я все-таки почистив зуби, поголився, причесався і пішов у кухню снідати.

Мама з **неприхованим інтересом** подивилася на мене. «Вітя, а **яким рушником** ти витирався?» – запитала вона. «**Рожевим**», – відповів я з **посмішкою**. «Як **рожевим**?! Цим **рушником** ми завжди витираємо Тошу! «До речі, я забув сказати, що в нас ще є й собака. У цей момент у кухню з **криком** вбігла сестра: «Ти знову чистив зуби **моєї зубною пастою** і причісувався **моєї гребінцем**?! Скільки можна говорити!» І тут у кухню увійшов тато **зі словами**: «І, звичайно, Віктор, ти знову користувався **моєю бритвою**. У тебе ж є своя, **нею** і голися».

Усе це я вислухав з **олімпійським спокоєм**. Я знав, що буде далі: мені скажуть, що я почистив костюм **щіткою** для взуття, порізав хліб **ножем** для масла і їв яєчню не **тієї виделкою**. І взагалі я захоплююся **жахливою музикою**, не займаюся **серйозною справою** і дружу з **легковажними дівчатами**.

Я швидко поснідав. Попрощався з собакою – **єдиним моїм другом** в сім'ї, з **яким** у мене нормальні стосунки. Вийшов з квартири, викликав ліфт, спустився на ньому з другого поверху, закупив сигарету і пішов повз стадіон до автобусної зупинки. Я їхав **автобусом** і думав: «Так, нелегко починати нове життя з **такими уважними родичами**. Гарязд, спробую ще раз почати завтра... або в понеділок».

Виконайте такі завдання:

- 1 Дайте іншу назву тексту.
- 2 Зверніть увагу на виділені конструкції.
- 3 Поясніть використання орудного відмінка.
- 4 Дайте відповіді на запитання:
  - а) чому Віктор вирішив змінити своє життя?
  - б) яким чином він вирішив це зробити?
  - в) що робив вранці кожен із членів його сім'ї?
  - г) якою водою вмивався Віктор і чому?
  - д) що не сподобалося мамі?
  - е) чому розсердилася сестра?
  - ж) чим був незадоволений батько?
  - и) як Віктор реагував на слова родичів?

- к) що ще, на думку Віктора, могли йому сказати його родичі?
- л) з ким у Віктора нормальні стосунки в сім'ї? Як ви думаєте чому?
- м) що зробив Віктор після сніданку?
- н) як ви думаєте, чи вдалося йому стати іншою людиною?
- п) як ви думаєте, коли йому вдасться почати нове життя?

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1 Вальченко І. В., Прилуцька Я. М. Ласкаво просимо!: навч. посіб. з української мови для іноземних студентів: у 2 ч. Харків: ХНАМГ, 2011. Ч. 1. 386 с.

2 Вінницька В., Головишина Л., Плющ Н. Українська мова як іноземна (початковий курс): підручник. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2002. 379 с.

3 Вінницька В., Головишина Л., Плющ Н. Українська мова. Практичний курс граматики для студентів-іноземців: підручник. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2003. 272 с.

4 Ситковська М. І., Євдокимова О. О. Українська мова для початківців: навч. посіб. Харків: УкрДАЗТ, 2005. 92 с.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до практичних занять
з дисципліни
*«МОВА НАВЧАННЯ
ТА СОЦІАЛЬНО-ПОБУТОВОГО СПІЛКУВАННЯ»*

Частина III

Відповідальний за випуск Сажина Т. М.

Редактор Буранова Н. В.

Підписано до друку 23.06.21 р.

Формат паперу 60x84 1/16. Папір писальний.

Умовн.-друк.арк. 2,0. Тираж 5. Замовлення №

Видавець та виготовлювач Український державний університет
залізничного транспорту,
61050, Харків-50, майдан Фейербаха, 7.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6100 від 21.03.2018 р.